

24.2.2026

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: Suomen AIPPI ry:n lausunto patenttilakia koskevasta hallituksen esityksestä HE 204/2025

Suomen AIPPI ry (Suomen AIPPI) kiittää Eduskunnan talousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua uutta patenttilakia koskevasta hallituksen esityksestä (HE 204/2025).

Suomen AIPPI on aatteellinen yhdistys, joka toimii *Association Internationale pour la Protection de la Propriété Intellectuelle* -nimisen kansainvälisen järjestön säännöissä tarkoitettuna kansallisen ryhmänä. Suomen AIPPI:n tarkoituksena on muun muassa (i) edistää immateriaalioikeuksien kansainvälisen suojan kehittämistä ja (ii) osallistua kansallisen lainsäädännön tutkimiseen ja vertailuun, jonka tarkoituksena on selvittää mahdollisuuksia eri maiden immateriaalioikeudellisten lakien parantamiseen ja keskinäiseen yhdenmukaistamiseen. Suomen AIPPI antaa lausuntonsa näistä lähtökohdista.

Suomen AIPPI lausui jo maaliskuussa 2025 Työ- ja elinkeinoministeriölle patenttilain kokonaisuudistusta koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta (VN/11401/2022), ja keskittyi seuraavassa kommentoimaan lähinnä eräitä muutoksia, joita lakiesitykseen on tehty Suomen AIPPI:n aiemman lausunnon jälkeen.

1. Lainsäädännön harmonisointi ja yhdenmukaisuus kansainvälisten konventioiden kanssa

Kuten Suomen AIPPI totesi jo aiemmassa lausunnossaan, on tärkeää, että patenttilain kokonaisuudistuksessa varmistetaan käytetyn terminologian vastaavan soveltuvien osin Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Siksi Suomen AIPPI pitää erittäin myönteisenä sitä, että lain terminologiaa on yhtenäistetty Euroopan patenttisopimuksen kanssa esitysluonnoksen jatkovalmistelussa.¹ Suomen AIPPI toivoo, että tämä tavoite toteutuu myös lain eduskuntakäsittelyssä.

¹ Esim. keksinnöllisyys (aiemmin 'olennainen ero'), tunnettu tekniikka (aiemmin vain 'tunnettu'), Suomessa (aiemmin 'tässä maassa'), saattamalla markkinoille (aiemmin 'saattamalla vaihdantaan'), selitystä ja piirustuksia *käytetään* apuna vaatimuksia tulkittaessa (aiemmin 'voidaan käyttää'), selityksen selvyyden ja riittävyys (aiemmin vain "'niin selvä että ammattimies voi käyttää keksintöä'), 'patenttihakemuksessa esitetty keksintö' (aiemmin viitattu 'selitykseen'), patenttivaatimusten tulee olla selkeitä ja tiiviitä eli *clear and concise* (aiemmin 'täsmällinen').

2. Keksijäasema ja tekoälykeksinnöt

Suomen AIPPI pitää niin ikään myönteisenä sitä, että patenttilaissa on ehdotettu todettavan vaatimus siitä, että keksijän tulee olla luonnollinen henkilö. Perusteluissa viitataan tältä osin myös EPO:n ratkaisukäytäntöön, jonka mukaisesti tekoäly ei tästä syystä voi olla patenttilain tarkoittama keksijä. Keksijäasemaan tekoälykeksintöjen yhteydessä on otettu vastaavanlaisesti kantaa myös kansainvälisen AIPPI:n resoluution muodossa vuonna 2020.² Suomen AIPPI toivoo, että lähtökohta siitä, että vain luonnollinen henkilö voi saada keksijästatuksen, pysyy myös uuden patenttilain lopullisessa muodossa.

3. Pakkolisensointi

Suomen AIPPI ehdotti aiemmassa lausunnossaan, että patenttilain pakkolisensointia koskeviin normeihin kirjattaisiin TRIPS-sopimuksen 31 (b) artiklan ns. kiireellisyyspoikkeus. Sen mukaan pakkolisensoinnin edellytyksenä olevien kaupallisten etukäteisneuvotteluiden menettelyvaatimuksesta voitaisiin poiketa kansallisessa hätätilanteessa ja muissa äärimmäisen kiireellisissä tapauksissa, joissa on kysymys julkisesta, muusta kuin kaupallisesta käytöstä. Tämä kiireellisyyspoikkeus on kirjattu nykyisen patenttilain perusteluihin,³ mutta uutta lakia koskevassa ehdotuksessa tätä TRIPS-sopimuksen mukaista poikkeusta ei mainita lainkaan, saati perustella, miksi poikkeusta ei mainita edes perusteluissa. Suomen AIPPI katsoo, että tämä viittaus TRIPS-sopimuksen kiireellisyyspoikkeukseen on mahdollisesti jäänyt lainvalmistelussa erehdyksessä tekemättä.

Suomen AIPPI ehdottaa, että talousvaliokunnan mietinnössä esitettäisiin, että kiireellisyyspoikkeus kirjattaisiin suoraan patenttilain 110 §:än. Tällainen kirjaus olisi TRIPS-sopimuksen 31(b) artiklan mukainen, ja voisi osaltaan selkeyttää pakkolisenssin käyttökelpoisuutta myös sellaisissa hätätilanteissa, joista on säädetty myös pakkolunastuksen yhteydessä (ks. kappale 4 alla). Vähintään AIPPI ehdottaa, että kiireellisyyspoikkeuksesta mainintaan lain perusteluosassa.

4. Pakkolunastuksen suhdetta pakkolisenssiin on selkeytettävä

Toisin kuin pakkolisensointi, pakkolunastusta koskeva normisto on Suomen AIPPI:n käsityksen mukaan puhtaasti kansallista, eikä perustu Suomea velvoittaviin kansainvälisiin sopimuksiin. Tästä näkökulmasta Suomen AIPPI katsoo, että normistoa tulisi tarkastella erityisen kriittisesti. Näin erityisesti perustuslaillisista omaisuuden suojaan liittyvistä huolenaiheista, joita pakkolunastusnormit herättävät.

Suomen AIPPI katsoo, etteivät pakkolunastusta koskevat menettelysäännöt ole jatkovalmistelun jälkeenkään ole riittävän selvät. Tältä osin Suomen AIPPI yhtyy Suomen

² AIPPI Resolution Q272 (2020), *Inventorship of Inventions made using Artificial Intelligence*; <https://aippi.soutron.net/Portal/Default/en-GB/RecordView/Index/3832>

³ Kuvatussa Suomen lain sanamuotoa kansainväliselle AIPPIlle pakkolisensoinnin osalta Suomen AIPPI on maaraortissaan lähtenyt siitä, että myös kiirepoikkeus on ollut osa Suomen patenttilakia lain perusteluiden (ks. Suomen maaraortin vastaus 4b kansainvälisen AIPPI:n pakkolisensointia koskeneeseen kysymykseen Q293, 2025). <https://bin.yhdistysavain.fi/1600702/BiY8pwesvARpidIbRthrc1ThC/Draft%20report%20-%20Q293-SGL-P-2025%20Compulsory%20Licensing.pdf> . Kiireellisyysvaatimusta painotettiin myös kansainvälisen AIPPI:n *Compulsory Licensing* resoluutiossa Q293 vuodelta 2025 <https://aippi.soutron.net/Portal/Default/en-GB/RecordView/Index/6325>.

Teollisoikeusyhdistys ry:n lausuntoon ja siinä esitettyihin omaisuuden suojaan liittyviin huoliin.

Suomen AIPPI:n näkemyksen mukaan talousvaliokunnan mietinnössä tulisi täsmentää, mitä prosessia poikkeusolojen toteamisessa täytyy noudattaa ennen keksinnön pakkolunastamista.

Toiseksi ehdotusta olisi syytä selventää sen osalta, mikä pakkolunastuksen (111 §) suhde on pakkolisenssiin (104–110 §).

Pakkolunastus tarkoittaa sitä, että omistusoikeus keksintöön siirtyy pysyvästi valtiolle. Pakkolisenssi on vähemmän rajoittava toimenpide, jonka perusteella valtio tai joku muu saa käyttöoikeuden keksintöön. Hallituksen esityksen perusteluissa on tuotu esille, että pakkolunastuksen tulisi olla viimesijainen keino yleisen edun turvaamiseksi. Esimerkkinä on mainittu tilanne, jossa 110 §:ssä tarkoitetut pakkolisenssin myöntämisen edellytykset eivät täyty *“äärimmäisten kiireellisten olosuhteiden vuoksi”* (s. 78). Edelleen esityksessä on mainittu, että pakkolunastus voisi käytännössä tulla kyseeseen lähinnä silloin, kun *“poikkeuksellisen kiiretilanteen vuoksi pakkolisenssin myöntämiselle asetetut yleiset ehdot eivät täyty tai kanteen nostaminen tuomioistuimessa pakkolisenssin saamiseksi ei tulisi kyseeseen.”* (s. 98).

Suomen AIPPI pitää sinänsä myönteisenä seikkana sitä, että hallituksen esityksessä on selkeästi todettu pakkolunastuksen olevan viimesijainen toimenpide (ts. normaalien kaupallisten lisensointiyritysten ja mahdollisen pakkolisensointiyrityksen jälkeen jälkimmäisen edellytysten täytyessä). Suomen AIPPI toivoo kuitenkin seikkaperäisempiä perusteluja siitä, missä tilanteissa valtio voi turvautua keksinnön pakkolunastamiseen tavanomaisen kaupallisen lisensoinnin tai pakkolisenssin hankkimisen sijasta, ts. missä esimerkkitalanteissa pakkolisenssin myöntämiselle asetetut yleiset ehdot eivät täytyisi tai kanteen nostaminen tuomioistuimessa pakkolisenssin saamiseksi ei tulisi kysymykseen. Suomen AIPPI kiinnittää huomiota siihen, että poikkeusoloissa olosuhteet ovat tyypillisesti äärimmäisen kiireellisiä. Tämä ei saa kuitenkaan johtaa siihen, että kaikissa tilanteissa turvaudutaan pakkolunastukseen *“äärimmäisten kiireellisten olosuhteiden”* varjolla, kun valtio voisi ensisijaisesti pyrkiä hankkimaan pakkolisenssin keksintöön.

Kuten edellä pakkolisenssiä koskevassa kommentissa on todettu, kiireellisten olosuhteiden tilanteessa on myös mahdollista toteuttaa pakkolisensointi nopeutetussa menettelyssä, joka on kuvattu TRIPS-sopimuksen 31 artiklassa, ja jota on siteerattu nykyisen patenttilain hallituksen esityksessä.

On huomattava, että poikkeusolot ovat määräaikaista, kun taas pakkolunastus merkitsee pysyvää omistusoikeuden siirtoa valtiolle patentin jäljellä olevan voimassaolon ajaksi (korkeintaan 20 vuotta). Vaikka valtioneuvoston pakkolunastusta koskevasta päätöksestä voisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, ei laissa olisi mekanismia, jolla alkuperäinen patentinhaltija voisi myöhemmin vaatia patenttia palautettavaksi poikkeusolojen päättymisen jälkeen.

Suomen AIPPI:n näkemyksen mukaan talousvaliokunnan mietinnössä tulisi edelleen selventää, että valtio voisi turvautua pakkolunastukseen pakkolisenssin hankkimisen sijaan ainoastaan erittäin rajallisissa tapauksissa.

5. Patentin osittaismitätöinti

Suomen AIPPI ry pitää myönteisenä sitä, että osittaismitättömyyttä koskevia säännöksiä on selkeytetty edellisen lausuntokierroksen jälkeen. Tämä on toteutettu hallituksen esityksessä patenttilain 113 §:ksi, joka sisältää säännökset patentin julistamiseksi mitättömäksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että jos patentti on myönnetty patenttilain vastaisesti, tuomioistuimella voi julistaa patentin kokonaan tai osittain mitättömäksi. Mitättömäksi julistamisella on takautuva vaikutus, ikään kuin patenttia ei olisi koskaan myönnetty.

Pykälän 2 momentti sisältää säännöksen patentin julistamiseksi mitättömäksi osittain: *“Jos 1 momentissa tarkoitetut mitätöintiperusteet koskevat vain osaa patentista, tuomioistuimen on patentinhaltijan pyynnöstä supistettava patentin suoja-alaa vastaavasti muuttamalla patenttivaatimuksia patentinhaltijan esittämällä tavalla (osittainen mitätöinti).”*

Vaikka em. sanamuotoa on selkiytetty edellisestä luonnoksesta, säädöksen sanamuodon perusteella ei kuitenkaan ole edelleenkaan selvää, onko tuomioistuimella mahdollisuus julistaa patentti osittain mitättömäksi, jos tuomioistuin katsoisi esitettyjen mitättömyysperusteiden riittävän patentin julistamiseen ainoastaan osittain mitättömäksi, mutta patentinhaltija ei ole pyytänyt patentin suoja-alan supistamista muutettujen patenttivaatimusten mukaisesti. Aihetta on käsitelty tarkemmin oikeuskirjallisuudessa, jossa on myös ehdotettu sanojen *“patentinhaltijan pyynnöstä”* ja *“patentinhaltijan esittämällä tavalla”* jättämistä pois kyseisestä säännöksestä (ks. Sinkkonen, Juhani: Patenttivaatimusten muuttaminen oikeudenkäynnissä ja ehdotus uudeksi patenttilaiksi, Edilex-sarja 2025/13, s. 43).

Suomen AIPPI ry yhtyy STY:n näkemyksen siitä, että ehdotuksen 113 §:ä voisi selkeyttää esimerkiksi jättämällä pois sanat *“patentinhaltijan pyynnöstä”* ja *“patentinhaltijan esittämällä tavalla”*. Vaihtoehtoisesti Suomen AIPPI esittää, että talousvaliokunnan mietinnössä nimenomaisesti todetaan, että asia jätetään oikeuskäytännön varaan esimerkiksi toteamalla seuraavaa:

“Lakimuutos ei tarkoittaisi sitä, että osittainen mitättömäksi julistaminen ei voisi missään olosuhteissa tapahtua ilman jommankumman osapuolen esittämiä muutettuja patenttivaatimuksia pelkästään asiassa vedottujen ja toteen näytettyjen seikkojen perusteella. Se, onko tällainen lopputulos mahdollinen ja jos on, niin missä olosuhteissa, jätettäisiin kuitenkin ratkaistavaksi oikeuskäytännössä patentti- ja prosessioikeuden yleisten oppien perusteella. Muutetut patenttivaatimukset esittämällä osapuoli kuitenkin varmistaisi sen, että niiden mukainen kanta tulisi osaksi prosessiaineistoa ja mahdollisesti tuomioistuimen ratkaisun perusteeksi.”

6. Hyvitys- ja vahingonkorvaussäännökset

Suomen AIPPI on STY:n tavoin huolissaan siitä, että ehdotetun patenttilain vahingonkorvaus- ja hyvityssäännökset eivät täysin vastaa IPR-täytäntöönpanodirektiivin 2004/48/EY 13 artiklaa. On esimerkiksi epäselvää, salliiko patenttilain säännökset IPR-täytäntöönpanodirektiivin 13(2)

artiklan mukaista loukkausvoittojen palauttamista koskevaa määräystä. Todettakoon, että loukkausvoittojen palautus on varsin tavanomainen seuraamus monessa Euroopan maassa.⁴

Suomen patenttilain hyvitys- ja korvaussäännösten yhdenmukaisuus IPR-täytäntöönpanodirektiivin kanssa on erittäin tärkeää. Suomeen tehtävien TKI-investointien kannalta ei ole toivottavaa, että patentinloukkaukseen liittyvä hyvitys- ja vahingonkorvausoikeuskäytäntömme muotoutuu sellaiseksi, joka kannustaa patentinloukkauksiin ja heikentäisi patentoitavien keksintöjen arvoa Suomessa.

Tästä syystä AIPPI ehdottaa, että talousvaliokunnan mietinnössä korostetaan seuraavaa:

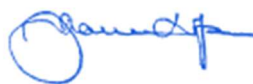
“Ehdotetun patenttilain hyvitys- ja vahingonkorvaussäännöstä 135 § tulee tulkita yhdenmukaisesti IPR-täytäntöönpanodirektiivin artiklan 13 kanssa”.

Kunnioitavasti

Suomen AIPPI ry

Folke Johansson

Johanna Lilja

Suomen AIPPI ry:n varapuheenjohtaja

Suomen AIPPI ry:n puheenjohtaja

Patenttineuvos, Eurooppapatenttiasiamies

Asianajaja

⁴ Kansallisia raportteja immateriaalioikeusloukkausten korvausoikeudellisista seuraamuksista on saatavissa AIPPI:n tutkimuskysymyksen Study Question Q258 (*Quantification of monetary relief*) perusteella laadituista kansallisista raporteista vuodelta 2017, jotka ovat haettavissa täältä: <https://aippi.soutron.net/Portal/Default/en-GB/SearchResults>.